

В. О. САМБОРСЬКИЙ, ст. викл. ННІ ПМК ХНУВС, Харків

СУТНІСТЬ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРИТИЧНІ ПІДХОДИ

В статті розглядаються різні визначення енергетичної безпеки підприємства, даються основні підходи щодо сутності енергетичної безпеки підприємства.

Ключові слова: енергетична безпека, ресурси, управління, підхід, загроза, підприємство.

Вступ. На сучасному етапі розвитку будь-якого промислового підприємства в значній мірі його функціонування визначається забезпеченням його потреб у такому вигляді енергії, як електрична. Від кількості і якості поставленої підприємству електроенергії залежить кількість і якість виробленої на підприємстві продукції, ефективність функціонування устаткування підприємства і швидкість його старіння, ступінь інформаційної оснащеності підприємства, умови праці його працівників тощо. Можна сказати, що рівень забезпечення сучасного промислового підприємства електроенергією впливає на рівень його економічного розвитку, а отже, і на рівень його економічної безпеки, і зокрема енергетичної безпеки. Зрозуміло, що недостатній рівень енергопостачання підприємства неможливо заповнити ні фінансовими коштами, ні значним кадровим потенціалом, ні іншими матеріальними ресурсами. Як показує статистика, частка витрат на електроенергію в собівартості промислової продукції в Україні досягає 20 %, тоді як в розвинених країнах цей показник не перевищує 6-7 % [7]. Враховуючи викладені вище міркування, а також складну ситуацію, яка складається сьогодні в електроенергетичній галузі, зокрема подорожчання первинних енергоресурсів, які є сировиною для вироблення енергії, знос матеріальної бази ТЕС, наприклад багато були побудовані в 30 - 70 рр.. 20 століття, знос інфраструктури для передачі енергії, а також початок приватизації електроенергетичної галузі, виникають питання, що стосуються енергетичної безпеки роботи підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним аспектам енергетичної безпеки присвячено чимало робіт, серед яких можна виділити праці Б. Андрушківа, Г. Бондаренка, Н. Воропая, В. Гавриша, А. Дорошкевича, З. Залози, М. Земляного, С. Клименка, М. Ковалка, Л. Криворучького, М. Крупки, В. Кухара, Л. Малюти, А. Мельника, І. Михасюка, В. Перебийноса, С. Пирожкова, О. Суходолі, Т. Хвороста, А. Шевцова, А. Шидловського, В. Щерби та інших.

© В.О.Самборський, 2013

Однак у багатьох роботах акцент робиться на дослідженні енергетичної безпеки держави або енергетичної безпеки регіону. Теоретичні питання аналізу енергетичної безпеки підприємства представлені мало. Тому теоретичний аналіз питання енергетичної безпеки підприємства є своєчасним і важливим, а також в майбутньому може слугувати кроком для подальших досліджень щодо практичних аспектів енергетичної безпеки підприємства.

Постановка задачі. В науковій літературі існують різні визначення енергетичної безпеки підприємства [1], [3], [5]. Але всі визначення в тій чи іншій мірі пов'язані з розглядом енергетичної безпеки, як складової загроз підприємства. Таке розуміння енергетичної безпеки підприємства на наш погляд підкреслює тільки один аспект енергетичної безпеки підприємства, а саме управлінський аспект. Але будь – яке підприємство та його робота не обмежується даною стороною роботи підприємства. Тому важливим є проведення комплексного теоретичного аналізу щодо більш повного розуміння енергетичної безпеки підприємства.

Матеріали досліджень. Дійсно, розглядаючи роботу будь якого підприємства або організації, слід брати до уваги, що даний суб'єкт господарювання представляє собою відкриту систему, яка постійно знаходиться у певних відносинах з зовнішнім світом. Останній представляє зовнішнє середовище роботи фірми або підприємства. В цьому контексті зовнішнє середовище може представляти певні загрози роботи підприємства. Як вказує Качинський А.Б. «загроза – це явище з прогнозованими, але не контрольованими подіями, які можуть призвести до небажаних наслідків»[6]. Якщо мова йде про енергетичну безпеку підприємства, то із всього спектру загроз, треба вибирати загрози енергетичного характеру, зокрема такі, які відносяться до системи енергозабезпечення, пов'язані з політикою внутрішнього енергозабезпечення та енергоспоживання підприємства, фінансуванням енергетичних потреб підприємства, забезпеченням енергонезалежності підприємства, монополізацією енергетичних ринків, соціальними наслідками енергетичної політики, негативним впливом енергетики на довкілля та ін. Спираючись на дані фактори наприклад, Т. Б. Надтока і О. В. Омельницька дають таке визначення енергетичної безпеки підприємства, а саме, що «під енергетичною безпекою підприємства слід розуміти ступінь захищеності його енергопостачання від зовнішніх і внутрішніх загроз в умовах нормального функціонування з урахуванням перспективи розвитку, а також ступінь енергозабезпечення мінімально необхідних потреб в енергії в надзвичайній ситуації»[2, 43]. Подібне визначення енергетичної безпеки дає Перебийніс « під енергетичною безпекою підприємства, його виробничих підрозділів і галузей виробництва доцільно вважати захищеність виробничих об'єктів від зовнішніх і внутрішніх чинників,

що порушують нормальне функціонування систем енергозабезпечення, ставлять під загрозу ефективну роботу виробничих систем та систем життєзабезпечення»[1,41].

На нашу думку дані визначення енергетичної безпеки підприємства можуть представляти собою управлінський підхід щодо розуміння енергетичної безпеки підприємства. В той же час будь – яке підприємство це мікроекономічний суб'єкт робота якого полягає в розробці, прийнятті і реалізації рішень відносно вибору і використання ресурсів з метою отримання якомога більшої вигоди. Оскільки, в сучасних умовах господарювання, енергетичні ресурси, а саме їх використання суттєво впливає на роботу підприємств, то зрозуміло, що «ресурсна безпека» або розробка, прийняття і реалізація рішень відносно вибору і використання енергетичних ресурсів представляє собою саме енергетичну безпеку підприємства. При цьому одержання найкращого результату від використання наявних енергетичних ресурсів буде представляти собою ефективність використання енергетичних ресурсів.

Крім того, якщо розглядати підприємство під таким «мікроекономічним» кутом зору, то зрозуміло, що говорячи про енергетичну безпеку підприємства неможна не враховувати енергетичну безпеку держави та енергетичну безпеку регіону, оскільки енергетична безпека підприємства є однією зі складових енергетичної безпеки держави та енергетичної безпеки регіону. Як вказує В. І. Перебийніс таке розуміння енергетичної безпеки пов'язано з тим що, «енергетична безпека є універсальною категорією, що характеризує рівень захищеності різних суб'єктів економічних відносин на різних рівнях: національному, регіональному, на рівні підприємства чи конкретної людини»[1,40].

Іншим підходом до визначення енергетичної безпеки підприємства може бути політекономічний підхід, коли робота підприємства розглядається з точки зору економічних інтересів, і зокрема енергетичних інтересів підприємства. Оскільки одним з найголовніших економічних інтересів підприємства є отримання прибутку, який можливий тільки за умови сталого його розвитку, підтримування відтворення виробничого процесу, то в цьому випадку, енергетична безпека підприємства – це сукупність умов і чинників, які забезпечують стабільність функціонування операційної системи підприємства, чинників від яких залежить безперервний процес відтворення продукції.

Засобами реалізації економічних або енергетичних інтересів підприємства в різних умовах можуть бути різні елементи: це і зменшення питомих витрат енергетичних ресурсів в собівартості продукції, а разом з тим і зменшення ціни одиниці продукції; використання енергозбережних технологій, зміцнення матеріально-технічної бази та постійне її оновлення на основі впровадження

новітніх досягнень науково-технічного прогресу, комплексної механізації, електрифікації, автоматизації, впровадження інтенсивних енергетичних технологій[5, 73].

Висновки. Підводячи підсумок різним визначенням енергетичної безпеки підприємства можна запропонувати комплексне бачення сутності енергетичної безпеки підприємства, як сукупність різних підходів. Схема цих підходів дається на схемі.

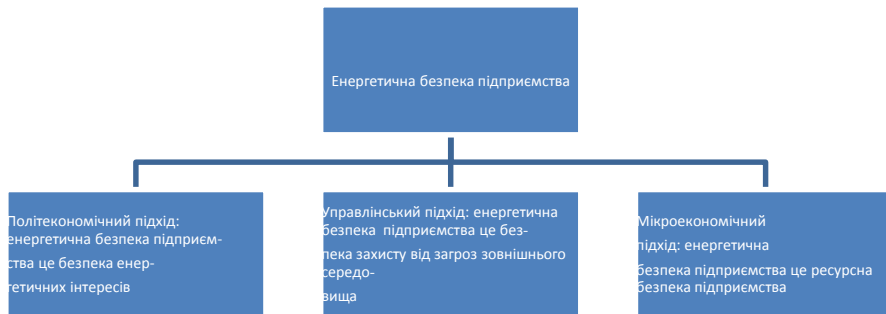

Рис. - Сутність енергетичної безпеки підприємства: основні підходи

Список літератури: 1. *Перебийніс В.І.* Проблеми енергетичної безпеки у контексті енергетичного менеджменту// Матеріали міжнародної науково-практ. конф. “Теоретичні і практичні засади формування системи менеджменту та регіональному рівні”. – Полтава: “Фірма “Техсервіс”, 2001.– С.37-42. 2.Статистичний збірник України за 2011 р. 3. *Надтока Т.Б., Хмельницька О. В.* Енергетична безпека підприємства як інструмент забезпечення його сталого соціально-економічного розвитку//Економіка і організація управління. Випуск № 2 (8) • 2010, с.15 –24. 4. *Донець Л. І.* Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с. 5. *Бондаренко Г. В.* Енергетична безпека як визначальна складова економічної незалежності України [Електронний ресурс] / Г. В. Бондаренко, В. О. Щерба. – 2009. – С. 98 – 108. – Режим доступу до сайту : [http : //www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua). 6.*Качинський А.Б.* Безпека, загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи, - К. - 2004, - 472с. 7.*Выварец А.Д.* Экономика предприятия. Юнити-Дана, 2007 г, 544 стр.

Надійшла до редколегії 21.02.2013

УДК 620.9:65.012.8(477)

Сутність енергетичної безпеки підприємства: теоритичні підходи /В.О.Самборський// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 21 (994) - С. 179-182. Бібліогр.: 7 назв.

В статье рассматриваются разные определения энергетической безопасности предприятия, а также предлагаются основные подходы относительно сущности энергетической безопасности предприятия.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, ресурсы, управление, подход, угроза, предприятие.

In the article is considered the different definitions of energy security of the enterprise and main ways of its meaning is analized.

Keywords: energy security, enterprise, approach, management.